

רוק מתקדם - מבוא

"בגישה שלילית אפשר לומר שרוק מתקדם זה רוק פלצני, אליטיסטי, יומרני, בומבסטי, מנותק מהמציאות. בגישה חיובית אפשר לומר שזהו רוק פוריץ דרך, מאתגר, מודרני, מגוון, מתפתח, שאפתני. עבור שוחרי נוסטלגיה, רוק מתקדם הוא כל דבר משנות השישים-שבעים שיש בו מלוטרון, יהא זה שיר של קינג קרימזון או צביקה פיק. לבעלי הגישה הרדיקלית, רוק מתקדם הוא רוק שממשיך להתקדם כל הזמן, רוק שמתפתח על פי תפיסה פוסט מודרניסטית על ידי סינתיזה בין צדדים שטרם נפגשו (כמו שילוב בין פאנק-רוק לכליזמר יהודי). עבור הפשטנים, רוק מתקדם הוא פשוט שילוב בין רוק למוסיקה קלאסית. עבור הדרשנים, רוק מתקדם זה כל מה שניתן לקטלג בשורה של תתי-זרמים מוסיקאליים די שונים זה מזה, שהמשותף לכולם זו העובדה שההאזנה להם היא חוויה תובענית שדורשת ריכוז וסבלנות על מנת לקלוט את התוכן. בין תתי הזרמים הללו ניתן למנות את הפרוג הסימפוני, הקראוט, הזול, הריו, ועוד כל מיני קללות כאלו.

אני נמנה על הדרשנים עם נטיות רדיקליות קלות – אתם מוזמנים לבחור את ההגדרה שלכם" (עמית עמלי, מרץ 2003)

הרוק המתקדם (progressive rock) הנו זרם מוסיקאלי שראשיתו בסוף שנות השישים, אשר התפתח והתגבש במחצית הראשונה של שנות השבעים, וממשיך להתקדם ולהתרחב למקומות מרתקים חדשים עד היום. בשבועות הקרובים ננסה לעמוד בקוצר רוח על אופיו הבעייתי, על סגנון לבושו, ועל אורחות חייו, תוך התוודעות ליצירות מוזיקאליות שונות.

בשנות השישים גובשה ועוצבה המוסיקה הפופולארית בדמותה של להקת 'החיפושיות', מלהיטים קלילים וקצביים בהשפעה אמריקאית ליצירות מופת קונספטואליות כמו Sgt. Pepper, Abbey Road, והאלבום הלבן. ה'ביטלס' הניחו למעשה את התשתית לפיתוחו של הרוק המתקדם בדמותם של חופש יצירתי, מעמד רחב של כלי נגינה וסגנונות, מבנים מורכבים, עיבודים חדשניים ומקוריים, עבודת אולפן ואיכות הקלטה, ובעיקר בראיית מוסיקת הרוק ככלי אומנותי בעל יכולת ביטוי עצמאית וייחודית.

ניתן לדעת לזהות מספר מסלולים שונים שהובילו ללידתו של הרוק המתקדם. האחד הוא התפתחותה של המוסיקה הפסיכאדלית במחצית השניה של שנות השישים בחוף המערבי ובלונדון, שנכתבה בהשפעת סמים, ואשר שיחררה באופן קיצוני את הרוק מכל תבנית מוגדרת, לרבות מבנה הבית-פזמון, אל מרחבי הדמיון והיצירתיות השופעת. להקות כמו 'פינק פלויד' ו'סופט משיין', יצקו דמיון יוצר זה אל תוך מבנים הנותנים לדמיון השופע ביטוי מוגדר. במסלול זה התפתח הסגנון האווירתי המיוחד של 'פינק פלויד', הרוק החללי, וה'קראוט' הגרמני. המסלול השני הוא ניסיון של מספר להקות ממחוז 'קנט' באנגליה שהושפעו מג'אז, לנטרל את יסוד האלתור של הג'אז (הזר לעולמו המדויק של הרוק המתקדם המולחן בקפידה) תוך שכלולו בהיבטים אחרים. מסלול זה הוביל לסגנונות ה'קנטרברי', וה'ריו' הבריטי, ובשילוב של מוסיקה רפיטיטיבית ואגנרית - ל'זול' הצרפתי. אולם ההתפתחות המרכזית של הרוק המתקדם הייתה בעקבות חיפושם של מוזיקאים בריטיים, בעלי הכשרה קלאסית פורמאלית ויכולת טכנית גבוהה, אחר דרכי ביטוי חדשות בתחום הרוק. מוזיקאים אלו לקחו את כלי הביטוי של המוזיקה הקלאסית, כמו ההרמוניה, המבנה, הרב-קוליות והמשקלים המורכבים, ושילבו אותם בשפה המשוחררת של הרוק. זרם זה, המכונה 'פרוג' (קיצור של 'פרוגרסיב') סימפוני, כולל מספר רב של להקות אירופאיות שפעלו בשנות השבעים. שילוב אחר של הלחנה מודרנית ורוק הוביל מאוחר יותר ל'ריו' הבלגי.

ניתן למצוא גישה שונה במקצת משלי באתר המצוין 'מתקדם' של אורי ברייטמן: www.mitkadem.co.il ובספר 'רוק מתקדם' (אורי ברייטמן, הוצאת מפה, 2005) שיצא בעקבותיו. בשבוע הבא נעמוד על מאפייניו המוסיקאליים של הרוק המתקדם.